

APIE RAŠYTOJUS IR KNYGAS

LITERATŪROS MOKSLAI PO SNIEGU

Per susitikimus su skaitytojais sakau:

-Esu baigęs dvi akademijas...

Jie žiūri į mane pagarbiai, pasigirsta – o!-o!

-Vieną meškų, kitą taigos, - patikslinu.

Klausytojai smarkiai nusivilia.

...1964 metų pats viduržiemis. Nuo Uralo lig Ochotsko siaučia pūga. Pūga sumaišė per vieną žemę ir orą, užpustė namus, nieko nebematyti, tik mūsų traukinys, kaip koks vienišas vilkas, beribiuose toliuose suūkia – ū!ū!ū! Vagonuose ant suolų, grindų, lentynų žmonių kaip pilietinio karo metais. Moterys su 5-6 vaikais, kitos čia pat žindo kūdikius, pervynioja į sausesnius vystyklus, medinkojis invalidas, pritardamas bajanu, nesustodamas šniaukruojančiu balsu dainuoja apie karą...

Geležinkelio stotys tiesiog prislėgtos keleivių, kurių iš praeinančių traukinių vis daugėja ir daugėja. Kada nustos pūgos, atsiras šiokia tokia žiemkelio vėžė, gal po savaitės, dviejų ar trijų, niekas nežino, vis tiek reikės kažkaip patekti į užkištus savo kaimus kažkur stepėje ar taigoje... Kampe, prie bakelio su vandeniu, kur prie storos grandinės didele spyna yra prirakintas aliumininis puodukas, visą laiką stovi eilė.

Kai kurie rašytojai, ar tai iš mandrumo, ar šiaip sau kartais vietoves, kaimus, miestą ar žmogaus vardą pavadina viena raide N. Iškart manėme, kad išlipome plyname lauke, tarp pusnyų, tik vėliau pamatėme, jog iš po sniego kyšo kaminai, aplink juos, kad sušiltų, glaustėsi šunys, ir rūko dūmai. Tas visas kraštas – žmonės, taiga, gyvenimo būdas, girininkija, į kurią niekas nepalydėjo, kelias be vėžių ar kokių nors kitų žymių, kurį reikėjo susirasti patiems, ir buvo tas N – nežinomas ir nepažįstamas.

Jau visai naktį mūsų arkliukas, pakinkytas į roges, pats rado giliai apsnigtą, apipustytą, nukištą į patį Salairo keteros vidurį Taigos Sungajaus kaimą. Kaip toliau ten reikės verstis be

jokio ryšio, be kelio, be nieko, čia jau būtų panašu į kokį nors užsienio autoriaus trilerį.

Kadangi sniego prikrito gal visus tris metrus ar dar aukščiau, tad takus sumindavome savo kojomis, o žiemkelių – traktoriumi. Pavasarį, kai jau sniegas nutirpdavo ir pražysdavo visos jėlanės, mes vis dar važiuodavome žiemkeliu per tvirtai suspaustą sniegą, pakilusį gal porą metrų virš sogrų (kalnų pelkių), suvirtusių taigos medžių, neatitirpusių upių.

Artimiausioje Alambajaus gyvenvietėje, maždaug už 70 kilometrų, kur reikėdavo vykti su ataskaitomis, į gamybinius pasitarimus, buvo biblioteka. Bibliotekininkė, užpustytame name, su pūkine skara ir storais namų darbo pimais (veltiniais) glausdavosi prie šilto radiatoriaus, laukdama per atkastą sniego tunelį pasirodančios kokio nors vienišo skaitytojo. Ant tvirtų lentynų radau nesulankstytais puslapiais, kietais viršeliais, nenučiupinėtą visą (beveik) pasaulinę literatūrą. Vien Levo Tolstojaus čia buvo 90 tomų!

Dar ne viskas. Fedia, mūsų laiškanesys ir radijo taško vedėjas, beveik visą laiką įdrėkęs, žiemą slidėmis per pusnis, pavasariais raitas ant arkliuko per patvinusias upes, pargabendavo mūsų užsakytus „Literatūrą ir meną“, „Pergalę“, „Nemuną“, „Kultūros barus“, nenuskandintus, nepamestus, kartais tik sušlapusius ir aplamdytus.

Turėjome savo elektrą, kuri šviesdavo iki 12 valandos nakties. Iš tikrųjų ta šviesa tiek ilgai neištempdavo. Sėdi sau prie knygos, kur neužilgo jau esi toli nuo čia, kokioje nors senoje pilyje ar šiltose salose, ten, kur yra keliai, kur tau visiškai nerūpi – yra krautuvėje miltų, druskos, ar nėra, nereikia ten organizuoti ištisos ekspedicijos, gabenant ligonį per pūgą, pusnynus iki ligoninės, kaip, kokiū būdu atsigabenti „iš žemyno“ dyzelinio kuro, kur reikės gauti atsarginių dalių sunkvežimiui, traktoriui ar elektros stotelei, ir matau, kaip lemputė sumirksi keletą kartų ir užgęsta. Žiūriu viltingai į elektros lemputę, o gal? Kur tau! Belieka tuoj pat grįžti iš knyginio pasaulio. Mūsų trobos durys atsidaro į vidų, nes kitaip jas iš lauko pusės mirtinai prispaustų sniegas. Imi kastuvą, jei reiktų prasiskverbti į paviršius, ir eini į elektros stotelę, jausdamas, kad ten atsitiko kažkas negero.

Kaip tyčia (rado tinkamą laiką) siauru sniego takeliu priešais eina, pakraipydamas užpakaliu, ir šonus sau plakdamas uodega, bendruomenės jautis. Kaimelio žmonės jaučio prisibijodavo ir tankiai, patys duodami jam kelią, nuslysdavo nuo tako giliai, kaip į kokį šulinį, purų sniegą. Man jautis visuomet užleisdavo taką (gal žinojo, kad esu girininkas?), tad visas pats prasmego po pusnimis. Ne pirmas kartas, kaip nors išsikapstys...

Strokovas, mūsų elektrikas, pasidėjęs alyvuotą vatinuką po galva, miegojo. Žiūriu – kuras

pasibaigęs, tepalo kiekis arti nulio, dar kiek, ir elektros stotelė būtų suvis nusigalavusi. Strokovas kiekvieną dieną būdavo išgėręs, kartais daug, o kartais šiaip sau, vidutiniškai. Dabar jis išgėrė vidutiniškai ir, po ilgo instruktažo su trumpais, įtaigiais ir gerai suprantamais žodžiais, pasižadėjo daugiau (mažiau – irgi ne) nebegerti. Dar, beveik cituodamas Lenino žodžius apie raudonąją armiją, prigrasinau, kad elektros stotelę saugotų kaip savo akies vyzdį!

...kai grįžome į Lietuvą, tuo metu išprusę skaitytojai, inteligentai, manė pasiekę literatūros aukštumas ir stebino vieni kitus, gavę pasiskaityti ką tik išleistą lietuvių kalba Kobo Abės „Moterį smėlynuose“. Pamanykit tik! Mes kur kas anksčiau už juos, apsnigti ir užpustyti Salairo keteros juodojoje taigoje, skaitėme Kobo Abę, ir ne vieną jo knygą, o daugiau...

GERIAUSIA KAVA – BARŠČIAI

Tai buvo seniai, apie septyniasdešimtuosius praeito amžiaus metus. Žurnalas „Švyturys“ išspausdino straipsnį apie kavos gėrimą – kas, kada ir kaip ją geria. Vienas šmaikštuolis dar pridėjo, kad rašytojui Avyžiui geriausia kava yra barščiai.

Panašiai atsitiko ir mums. Ankstų rytmetį parskridome į Vilnių, iš aerodromo nukakome į geležinkelio stotį, kurios restorane panorome papusryčiauti. Po geros valandėlės prie mūsų staliuko smulkiais žingsniukais pričiuožė toks lankstus vaikas su bloknotėliu ir pieštuku rankoje, ir klausia, ko norėtume užsisakyti pusryčiams.

-Barščių,- sakau. Korgono kalnų vanduo ir badano lapų arbata išplovė per tą mėnesį mūsų skrandžius iki blizgėjimo, tad dabar barščiai būtų kaip tik.

Vyrukas sustingo, o atsigavęs ėmė ant visos salės plonu balsu bliauti:

-Restorane?! Barščių?! Iš pat ankstyvo ryto?!

Jis bliaua lyg skerdžiamas, kai kas nustoja valgęs ir atsisuka į mus: gal tą jaunuolį ruošiuosi pjauti?

Nieko nesuvokiu ir stebiuosi: kas yra? Kodėl jam barščiai yra negerai?

Vaikis dingo ir daugiau prie mūsų staliuko nebeprisėjo.

Dabar jau ir aš, kaip visi kiti, geriu kavą, nors iki šiol man dar ne visai aišku, kodėl rytais reikia gerti kavą, jeigu aš, pavyzdžiui, vietoj jos norėčiau barščių?

BESTSELERIS APIE KARVĘ IR VERŠĮ

Skaitau vieno garsaus (nors visi yra garsūs ir talentingi) rašytojo knygą ir po kurio laiko randu vardą Tomas. Man kyla kažkoks neaiškumas – buvo tas Tomas ankstesniuose puslapiuose ar nebuvo. Verčiu lapus atgal, pasirodo, kad buvo, tai kodėl aš jį spėjau pamiršti?

Drausminu save už tokį nedėmesingumą, nes toliau kaip iš prakiurusio vandens vamzdžio veržiasi autoriaus išmintis ir visokios literatūrinės išmonės, tad reikia sekti, kad vėl ko nors neužmirščiau.

Knyga įveikta, šiek tiek nuvargau ją skaitydamas. Žiūriu – po ranka guli kita, dar neskaityta. Žvilgt į paskutinį knygos viršelį – ten matyti pats autorius, tokiu paprastu, visai ne svarbiu veidu, kažkur iš Škotijos kaimo, ir dar veterinaras. Nei jokių literatūrinių premijų, nei kitų nuopelnų – veterinaras, ir tiek. Veterinaro ir rašytojo James Herrioto knygos veikėjai turi tik vardus, be pavardžių. Pavardės jiems nepriklauso, nes tai yra paprasčiausi keturkojai – karvė su savo vaiku – veršiu, paršai, šunys, katinai, arkliai. Tarp jų taip pat šmėkščioja ir žmonės – visokie – nuo paprasto samdinio iki lordo. Nepajutau, kaip pradėjau skaityti ir vis su baime, kad tik knyga greit nesibaigtų, kad puslapiai netirptų kaip sniegas per pavasario potvynį. Jeigu vieną kitą sakinį perskaitai apie šunį ar paršą (visi jie turi vardus), vis tiek juos ilgam atsiminsi. Netgi nuėjęs į skiedryną malkų kapoti, galvoji apie šunį Skiperį, karvę Neli ar šakėmis mėžiantį lordą Blekberną.

Autorius rašo: „Neli (karvė) nemokėjo kalbėti, bet šitie lėtai judantys žandikauliai pasakė man viską, ką norėjau sužinoti.“

Kitas anglų ūkininkas Džonas Seimuras rašo (tada jam buvo 80 metų), kaip pragyventi ant dviejų hektarų žemės. Jis sako: „Be to, arklys gali atsivesti kitą arklį. Nepanašu, kad kada nors bus išrastas traktorius, kuris atsivestų kitą traktorių.“ Džonas Seimuras toliau rašo: „Kažin, ar turėčiau daugiau laiko knygoms rašyti, jeigu nereikėtų melžti karvės? Tiesą sakant, pasaulyje jau yra per daug knygų, o aš daug ko mokausi iš Polės (karvės), kurios filosofija gerokai logiškesnė, negu daugelio mano pažįstamų filosofijos daktarų.“ Tikra teisybė, aš pats laikydavau karvę ir galiu tik pritarti Džonui Seimurui.

IR AŠ TAIP PARAŠYČIAU

„Vasara buvo. Pačiame gražume, pačiame augime ir brandyje“, - rašo Marius Katiliškis romane

„Miškais ateina ruduo“.

Kartais klausiu kokio nors išmanančio, vertinančio knygą skaitytojo: ar jis sąžiningai perskaito aprašymus apie gamtą, gal kartais praleidžia? Matau, kaip žmogelis muistosi, nori sumeluoti, tad prašau sakyti tiesą, juk esame mes tik dviese, daugiau niekas negirdi. Šis tada prisipažįsta:

-Kartais (ką ten kartais!) praleidžiu...

Čia skaitytojas yra visiškai nekaltas. Jei autorius pripaisto visokių niekų apie gamtą, kuri reikalinga tik jo knygos storumui, tai kam tuos gamtos aprašymus ir skaityti?

M. Katiliškio gamtos aprašymus gali skaityti ne viena, o du, tris kartus, taip jie yra savo vietoje, gyvi, veikiantys, tokie pat, kaip knygos veikėjai ar įdomūs nutikimai.

-Ir aš taip parašyčiau,- sakytų kai kas iš rašančiųjų.- Pamanykit, tik pusanтро sakinio!

O ko tu neparašei, žmogeli, to pusanтро sakinio. Ir atrodo, kad nebeparašysi...

...Ir taip apie viską – žmones, gamtą, viensėdijas ar miškus autorius savo kieta literatūrine ranka, beje, kuria laikė ne vien tik plunksnakotį, o ir kirvį, plūgo rankeną ar pjūklą, pačiumpa tave ir veda pakniopstom paskui save. Nors neužilgo ir paleidžia iš savo gniaužtų, o tu jau nebegali sustoti, bėgi paskui autorių, ir esi nepatenkintas bei piktas, kai romanas baigiasi, o taip norėtum, kad jis tęstųsi be galo...

NAUJŪJŲ METŲ NAKTIES ROMANAS

Pačiame 1969 metų gale grįžome iš Kalnų Altajaus į Lietuvą. Nors ir ten buvo gana šalta, bet labai nustebome, kad pakliuvome į tikrą speigą, aukštas, kietai vėjo suspaustas pusnis. Ėjome be kelio, bet tako, besileidžiančios saulės link, į Beržėnų girininkiją. Mūsų vaikai – Andrius ir Rita dėjo savo veltiniais apautas kojas į mūsų pramintas pėdas, kitaip jie būtų nuskendę giliame sniege. Vakarėjo. Didelis, sustingęs saulės raudonas rutulys beveik lietė tolimo miško viršūnę, speigas jau skerbtė skverbėsi pro mūsų šiltus sibirietiškus drabužius. Kažkodėl rodėsi, kad ten, už miškų, kur tuoj nusileis saulė, yra karšta vasara, ten kažkoks kitas, nežinomas pasaulis. Ta jauki, šilta žemė būtų lyg ir netoliese – tereikia paėjėti už miško.

Visą turtą nešėmės su savimi, dar Jonišio knygyne spėjome nusipirkti M. Katiliškio knygą „Miškais ateina ruduo“. Iki sutemų iš čia pat, po girininkijos langais augančio miško spėjome parsinešti naujometinę eglutę ir susėdę ant stipraus ir ilgo benčio (suolo) pradėjome skaityti Marių Katiliškį ir jau nebeatsitraukėmė nuo knygos per visą Naujųjų Metų naktį. Miško aikštelės

pusnynuose įsmigęs didelis medinis namas speigo veržiamas kartkartėmis nuo apačios iki kraigo krūpteli, sugirgžda, pro langą iš tamsaus eglyno į mus spokso ar tai naktinio paukščio, ar paklydusio vilko dvi žibančios akys, o mes vis skaitėme ir skaitėme... Vaikai tuo tarpu suglaudę galvas knaisiojosi mūsų atsineštuose daiktuose, ieškodami ką nors sau tinkamo pažaisti. Laumakiai, Vilkija, Virsnės, Tyrelis, upė, miškas, viensėdijos, eiguvos, miestas, miško kirtėjai ir zimagorai buvo ne kokie nors autoriaus prigalvoti, o tikri, gyvi, ir mes visai tuo nenutuokdami, pakliuvome į tą vietą, į jos žmonių patį vidurį. Netgi tiltas per Mūšos upę, kur knygoje gimnazistai pliekėsi su zimagorais, buvo visai čia pat, gal už šimto žingsnių nuo mūsų naujųjų namų slenksčio.

M. Katiliškio romano „Miškais ateina ruduo“ kiekvienas žodis, sakinytis yra lyg koks raktas senobinei skryniai atrakinti, kurios viduje tikrai žinai rasiąs ką nors nepaprasto, nematyto ir slaptingo.

O juk ir aš žinojau savo krašto žodžius, net pradėjau rašyti Palatvijo lietuvių („Skerslatvių“) žodynėlį, kaip „šunelis bėg lygiai (kartu)“, „kviečių miltai ir kukurūzai artie (su kukurūzais)“, „krautuvė kietai (uždaryta)“, „abar (bet)“. Tik vengiau jais naudotis, lyg ir gėdijausi, kaip koks prastypės mokinukas draugų būryje būtų pamatęs ateinant apšepusį, išduobtom milinėm kelnėm savo tėvą...

Vėl: „merga atkariai laikėsi, tartum į žemę suvaryta...“

Matai tą mergą stingriai sudėtą, rudu nuo laukų saulės veidu ir baltu kaklu, stipriom rankų plaštakom ir šiurkščiais plaukais. Gali apie ją rašyti daug, tik kam? Užtenka ir tų šešių žodžių ir tuom viskas pasakyta.

... Perestroikos laikais lietuviai savo rankų gaminiais prekiaavo nuo Kaliningrado iki čiukčių žemės. Jie siuvo, mezgė ir viską iš jų tenykščiai gyventojai nupirkdavo. Pinigus į Lietuvą veždavo maišais ir išpampusiomis „tašėmis“. Kai kurie lietuviai tiek išvelnėjo, kad ėmė tyčiotis iš savo patiklių pirkėjų. Pavyzdžiui, ant džinsinio kostiumo juoko dėlei prisiuvo užrašą „kugelis“, o koks nors jakutas ar kirgizas mano, kad tai garsus firminis ženklas ir išdidžiai vaikšto po savo miestelį ar kaimą, kad visi matytų bei pavydėtų.

Dabar mūsų rašytojai (ypač moterys rašytojos) nesustodami rašo ir leidžia knygas lietuviškiems „kugeliams“. O ko nerašyti, jei „kugeliai“ nori tik tokių knygų.

ŽEMĖS KODAS

Rašytojas Romas Sadauskas (kiti taip pat) yra man priekaištavęs, netgi pyktelejo, kam aš gyvenu tokioje negražioje vietoje, kur nėra upių, ežerų, kalnų, pušynų, smėlynų ir kitokių gamtos grožybių. Čia netgi griekiai bei baravykai neauga. Iš kart aš ir nežinodavau ką atsakyti, pasijausdamas beveik kaltas, tik vėliau, kiek atsipeikėjęs, kai priekaištautojai būdavo jau išvažiavę, norėdavau jiems iš paskos rėkti:

-Ei, žalčiai, ar tai jūs iškasėte tuos ežerus, supylėte kalnus, pasodinote miškus, išrausėtę upių vagas, ar pasėjote kokį menką griekį, bent pirštą pajudinote (išskyrus Henriką Gudavičių), kad būtų visos tos grožybės?

Dabar į Dzūkijos kaimus suplūdo šimtai, o gal tūkstančiai rašytojų, poetų, dailininkų, keramikų ir panašių, tad vietinis gyventojas yra tiems menininkams tikras atradimas, kurį visi supuolet aprašo, apdainuoja, piešia, tapo ir lipdo. Galėtų jis ir pasibranginti, tik kur tau, dar dzūkas nesupranta savo strateginės padėties. O, būtų tokia patogi pozicija mūsiškiui žmogui, tas tai mokėtų iš to gauti naudą!

Tik mūsų iš pirmo žvilgsnio nyki lyguma po savimi slepia prieš milijonus metų buvusių jūrų – Devono, Permio, Triaso, Kelovėjaus, Juros uraganinio vėjo sukeltas bangas galima ir dabar pamatyti milžiniško karjero sienoje.

Negana to, kad prieiname pačiupinėti tas milijonų metų senumo bangas, čia (reikia tik kantrybės) galime užtikti ir Ali Babos urvo lobių – drūzų – kalnų kristolo, kvarco, feldšpato, muskovito, žėručio, kalcito, aleurito, irmenito, magnetito, cirkonio...

Milžiniško Šaltiškių molio karjero peizažas – vien raudona pirmapradė žemė, taip panaši į Marso paviršių. Čia Triaso periode degė žemė, siautė karšti vėjai ir iš amniotinio kiaušinio (koks paslaptingas žodis!) išsiriti ropliai. Ir vėl niekas iki šiol negali pasakyti, kas atsirado pirma – amniotinis kiaušinis ar roplys...

Mano sūnus Andrius, kuriam geriau neduok valgyt ir gerti, tik leisk kalbėti apie istorinius ir priešistorinius laikus, aiškina, kad atskiri žemynai, buvę toli vienas nuo kito, slinko slinko ir susidūrė į vieną vietą. Tad tokio susidūrimo vieta kaip tik yra tarp Žemgalijos ir Aukštaitijos. Jau tada, prieš daug milijonų metų, giluminiai klodai užprogramavo, kas bus su mumis vėliau.

Štai kaip rašo geologai apie vieną tokią vietą prie Ventos, dabar tinio Papartynės malūno:

Mezozojaus era,

Juros sistema,

Vidurinysis skyrius,

Kelovėjo aukštas,

Papartinės svita –

Smiltainis su organogeniniu detritu

Ir oolitas,

Smėlis.

Tai jau beveik gatavas, modernus, skaitytojams (svarbiausia) mažai suprantamas eilėraštis, už kurį kokiame nors poezijos pavasaryje ir premiją duotų...

Taip kadaise ant Kelovėjo aukšto Papartynės svitos atsistojęs žmogelis tapo žemaičiu, o ant Famenio aukšto Žagarės svitos – aukštaičiu.

Akmenys, senoviniai milijono metų geologinių epochų klodai – tai lyg koks Žemės asmens kodas, iš kurio sužinome viską apie praeitį, dabartį ir galime nuspėti ateitį.

Daug metų iš eilės važiuodavome į Altajaus kalnus pro vieną tokį sodžių – Srostkus. Ten gimė ir augo nepaprastai talentingas rašytojas Vasilijus Šukšinas. Manęs neapleisdavo tokia įkyri mintis: o kodėl čia, šioje kalnų stepėje, kur toliu toliuose virš horizonto kyla mėlynos kalnų keteros, atsirado toks rašytojas, kaip V. Šukšinas. Ir po kiek laiko ėmiau suprasti – tik ši neapbrėpiama žemė galėjo jam suteikti tą didžiulį talentą.

Kitas pavyzdys – mūsų rašytojas Marius Katiliškis. Neįsivaizduoju, kad jis galėjo gimti ir būti kur nors kitur, nei čia „Plūgo brolių“ Žagarės krašto žemėje. Jo romaną „Miškais ateina ruduo“ reikia ne skaityti, o deklamuoti, gali išdainuoti... Nebūtų tos „plūgo brolių“ žemės, gal nebūtų ir M. Katiliškio. Tikrai nebūtų.

Andrius pasakojo, kaip į kažkokį festivalį Klaipėdoje atvyko jaunimo grupė iš Kaliningrado srities. Jie teigė ir tuo patys tikėjo, jog esą tikri prūsai. Tuo tarpu jų seneliai po karo NKVD organų buvo siunčiami į nuniokotą Prūsiją kaip vokiečių ir tuo labiau Prūsijos vokiečių nekentėjai. Vaikaičiai sakosi esą prūsai. Tad žemė yra stipresnė ir žmogų keičia pagal save. Kegrių kaimo laukai. Kairėje matome plačią vieno gyventojų sodybą ir erdvų kiemą išgražintą neįprastais, keistai (švelniai tariant) kūriniais. Viskas čia būtų kaip ir kitur vis besipuošiančioje Lietuvoje – akmenys, tvenkiniai, vežimuose krepšiai su jose žydinčiomis gėlėmis (ką būtų sakę žmonės seniau, pamatę taip besigražinantį kaimyną) ir visi kiti nematyti bei išradingi dalykai. Šio žmogaus išpuošta sodyba ir jos aplinka irgi būtų lyg tai tokia pat, kaip ir kitur, o vis tiek viskas atrodo kitaip – atvirkščiai.

Andrius aiškino, kad čia prieš kokius 35 – 40 tūkst. metų buvęs didžiulis Ventos ežeras. Mat kaip, tai nereikia stebėtis, kad čia, buvusio didelio ežero dugne žmonės, jų veiksmams irgi atrodo kitaip, negu kitur. Ežero būta senovėje, paskui čia apsigyveno žmonės, bet liko viso ko matymas iš dugno, iš apačios į viršų – atvirkščiai.

Šioje vietoje, buvusiame Ventos ežero dugne, gimė ir augo rašytojas Juozas Erlickas. Jo kūryboje žmonės, įvykiai irgi būtų lyg ir normalūs, bet ne visai – atvirkšti.

J. Erlickas rašo: „Prieš milijonus metų iš jūros išlipo kažkokie gyviai ir ilgai vystėsi, kol tapo lietuviais.

Vasarą jie brenda į jūrą... Ogi visai čia smagu! Gal ir neverta išlipti...“

O ar neteisybė?

Tad koks čia kokio jauno ežerėlio ar upės, atsiradusių tik prieš 10 – 15 tūkstančių metų gražumas? 100 milijonų metų metų – visai kitas dalykas, o 2 – 3 šimtai milijonų metų – išvis gražu!

IŠGARSĖJIMAS

Išgarsėjau per vieną dieną. O buvo šitaip. Po darbų sode ir miške pavakariui dviračiu grįžtu namo ir matau – prie Dacinės žvyro karjero stovi su įjungtomis šviesomis mašinėlė, o greta guli žmogus. Iš karto supratau – negyvas. (Vėliau sužinojau – neatlaikė širdis). Atvažiavo policija, medikai, o aš niekam miestelyje apie tai nepasakojau, nebuvo nuotaikos kalbėti ar dalintis tokiais liūdnais įspūdziais.

Kitą dieną važiuoju dviračiu į parduotuvę ir girdžiu, kaip kažkas mane vejas. Žmogus lekia iš paskos, paveja. Sunkiai lekuodamas bėga greta ir klausia:

-Kaip... ten... buvo... vakar?..

Aš didinu greitį, tik tas klausėjas neatstoja, bėga greta: jam žūt būtina reikia sužinoti, kas ir kaip. Dabar mane stabdo gatvėje, čiumpa už skverną, klausinėja krautuvėje ir visi nori kuo smulkiau sužinoti apie tą nelaimėlį.

Po kiek laiko mane pamiršo. Dar po kelių metų išleidau knygą. Štai, viliuosi aš, dabar tai kas nors paklaus apie knygą, sustos pasikalbėti ar šiaip tars keletą žodžių. Tyla, niekas nė kriukt.

Neiškentęs sakau vienam pusiau pažįstamam:

-Knygą neseniai išleidau.

-A ja?- abejingai atsiliepia šis.- Negirdėjau...

APIE LITERATŪRĄ

Jeigu ant labai prašmatnaus brangios knygos viršelio parašyta, kad šis kūrinys išleistas 100 milijonų egzempliorių tiražu, autorius gavo 100 milijonų dolerių, išverstas į 100 kalbų, tai žinokite, jog tai bus paskutinis niekalas, paistalas ir trečiarūšis skaitalas. Turinys tiek nykus, kad skaitydamas ir bežiovaudamas, gali išsinarinti žandikaulį.

Jei nori užauginti daržovę pardavimui, sodo vaisius, kokį paršą, į turgų nuvežti sūrį ar varškės, tai iki tol, kol tą savo gerą galėsi siūlyti pirkėjui, produkciją tikrins bent dešimt labai svarbių tikrintojų. Sėkla, dirva, veršelis, karvė turi atitikti griežtus agrotechnikos reikalavimus ir nustatytus standartus. Paršas, ir tas negali voliotis (o gal jam patinka?) srutose, reikia po šonais pamesti gerą glėbį sausų šiaudų.

Tik literatūrai nėra jokių kokybinių taisyklių. Knygose, mene, muzikoje visokie „pesticidai“ ir kitokie žmogaus smegenis nuodijantys teršalai šimteriopai viršija leistinas normas. Ir nėra jokio, nors ir menkiausio inspektorėlio ar tikrintojo. Pamėgintų kokį nors niekalą uždrausti, tuoj kūrėjai imtų vienu balsu klykti – cenzūra!